

»SLOVENE« velja
po pošti na vse strani Jugo-
slavije in v Ljubljani:
za celo leto naprej . K 240.—
za pol leta 120.—
za četrt leta 60.—
za en mesec 20.—
Za inozemstvo celotno K 480.—
Sobotna izdaja:
Za celo leto K 40.—
za inozemstvo 20.—

SLOVENE

Inserati:
Enostopna petlirista (58 mm
široka in 3 mm visoka ali nje
prostor)
za enkrat . . . po K 6.—
poslana itd. . . po K 9.—
Pri večjem naročilu popust.
Najmanjši oglaš 59/8 mm K 15.
Izjava vsak dan izvzemši
ponedeljka in dneva po praz-
niku ob 5. uri zjutraj.
Mesečna priloga: Vestnik SKS2

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; ne frankirana pisma se ne
sprejemajo. Uredn. telef. št. 50, uprava. št. 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 3. — Račun poštne hran.
Ljubljanske št. 650 za naročnino in št. 349 za oglaš,
avstr. in češka 24.797, ogr. 23.511, bosn.-herc. 7563.

Dante Alighieri

rojen 1265 v Firenci

izvoljen za priorja rod-
nega mesta 1300

zaradi svoje pravičnosti
pregnan od lastnih so-
meščanov 1302

spesnil

Divino Comedio

največjo pesnitev
krščanskega človeštva

umrl v pregnanstvu

v Ravenni 14. septembra
1321

Oprosti, božanstveni pevec, da Te proslavljamo danes v jeziku našem, ki ne moremo niti izmeriti globine Tvoje, niti oddaleč oceniti Tvojega pomena za vse veke človeške zgodovine, pretekla in bodoča. Zakaj dokler bo krščanska kultura kaj pomenila za človeštvo, boš Ti njen najbolj vzvišeni klicar, ki si danes tako velik, kakor si bil pred šeststo leti.

Kakor takrat, ko si neusmiljeno blizal pregrehe svojih sodobnikov, ko si s tako moralno resnobo, kakor pred teboj le veliki očetje Cerkve obsodili sladostrastnost, napuh in lakomnost svoje dobe, ko si klical velikega moža, ki naj bi zedinil krščanske narode Evrope — tako danes kliče za takim genijem kakor si bil Ti, naš razdvojeni, razboljeni in razpadajoči vek. Kar je bila Tebi Beatrice Portinari, resnična ali umišljena, to si nam danes Ti, da nas povedeš iz globin, v katere nas je pogreznila materialistična kultura, mamonižem in oboževanje lastnega ničevega jaz, k tistim večnim vzorom, ki so Tebi svetili.

Ravnatoko resno in mило obenem, z ravnostnim pomilovalnim nasmehljajem, ki razodeva Tvojo bol in Tvoje ogorčenje, s tisto pekočo ironijo, ki pa vendar pohaja iz Tvoje velike ljubezni, s tistim zaničljivim ponosom, s katerim si gledal na gnjusno vrvenje svojih sodobnikov pod seboj, ki je pa najbolj pekel Tvojo pesniško nežno dušo — ravnatoko zre danes Tvoj obraz na nas in nas vprašuje, kakor si povpraševal izgubljene duhove v peklu: Kam ploveš, nesrečno ljudstvo?...

Kakor o Homeru, o Šekspiru, o Frančišku, vemo le malo iz Tvojega življenja. Ti si ves v svoji nesmrtni pesmi, ki je pa tajnostna, nedoumljiva in neizčrpna in zato večna. Tako nedosežno velika, da je Tebe samega čisto prevzela, da si jo sam nehoče čutil kot navdihnjenje odzgoraj, tako da si kakor se ni nihče drznil ne pred ne za Teboj, sam v njej izrekel, da Te bo storila nesmrtnega.

V njej govori celo krščanstvo, vsi veki krščanstva, vsa njegova resnica in lepota, kolikor jo more domneti človeški razum in doživeti človeško čustvo, je v njej vtelesena. Ves Tvoj spev je muzika, canto fermo, slovesna koračnica, kakor jo je nazval Carlyle, toda uglasbil je ni še nihče, ker še nikdo ni dosegel njene višine, da bi jo prevedel v glazbo, ta najmočnejši instrument za izražanje nedoumljive lepote. Nihče ni vedel podati v enem samem stihu samo bistveno kakor Ti, v primerah, katere se ne dajo posnemati, v besedah, ki so kakor blisk, kateri osvetljuje, kar je bilo temno in česar preje nihče ni mogel doledati.

Resnica, kateri si Ti dal izraza, je strašna in obenem tolažljiva. Pokazal si, kako večna, neizprosna pravičnost, ki vse tehta in ničesar ne pustibrez posledice, izvira iz večne ljubezni; ovekovečil si jo

z besedami, katerih razum Tebe nihče drugi ne bi mogel napisati s tako grozno lapidarnostjo na peklenjskih vratih: »Zahtevala pravica neizrečna, ukaz moči jih stvoril prvobite, modrost najvišja in ljubezen večna!« Isti ljubezen pa, ki terja za zlo povračilo, odpušča, česar sicer ni mogoče popraviti, če se skesano srce očisti v trpljenju, obračajoč se k milostni priprošnji najlepšega stvara božjega, Nje, ki si jo poveljal v XXXIII. spevu Raja v najlepših stihih, kar jih pozna pesništvo za Ave Marijo. Večna kazen, brez katere bi bilo Dobro brez smisla, brez katere bi bil smisel samo v zlu, to je ena dogma te pesnitve, večno blaženstvo njen nujni korelat, vsa zgodovina človeštva veličastna drama padca, pogubljenja in odrešenja.

Ta resnica, ki je bila še nedavno velikemu delu sodobnega človeštva tako mrzka, ki je odbijala slabotna, resnobe odvajena, poplitvela naša srca, se zopet začinja svitati na obzorju kakor zarja pred novim jutrom. Zopet postajamo sprejemljivi za lepoto nadnaravnega, se želimo vanj poglobiti in povzdigniti nad sebe, nad zlom, nad smešno grdo in malenkostno zlobo, ki se skriva v človeku, odtrganem od svojega božjega izvora. In pred našimi očmi po tolikih razočaranjih zopet vstaja podoba tiste božje države na svetu, kakor si jo zamislil Ti, veliki Florentinec, ki je ne vodita sebičnost in borba nasprotujočih si, zgolj tvarnih interesov, ampak pravičnost in ljubezen, čustvo medsebojne solidarnosti, ki je mogoča samo med otroci božjimi.

Morebiti nas vzbude Tvoji stih, spomin na Tvojo orjaško veličino, Tvoji proreški reki k novemu življenju, morebiti postanemo še kedaj Tebe vredni.

F. T.

Duša te kliče.

(Večne pesmi večnemu pevcu.)

Moja duša je Danteja polna,
diven vinograd s trtnimi gozdi;
močna mladika s polnimi grozdi,
moja duša je Danteja polna.

Zašumela na mojem so morju
nova valovja novega vina;
nova skrivnost — Commedia Divina
zašumela na mojem je morju.

Težka bila je pot iz globine —
temnega brezna pod baldahinom;
šla sva z Virgilom — z bridkim spominom,
težka bila je pot iz globine.

Poslovala sva spet se z Virgilom:
»Stoj in potrpi! Dolge so vice.
Tiho počakaj tam Beatrice!« —
Poslovala sva spet se z Virgilom.

Beatrice! Čuj! Duša te kliče.

A Beatrice ni odnikoder.

Nebes je daleč resen in moder.

Beatrice! Čuj! Duša te kliče.

Silvin Sardenko.

Dr. Jože Debevec:

Kaj je Dante Italiji, človeštvu, katoličanstvu?

V noči med 13. in 14. septembrom leta 1321, pred dnem Povišanja sv. Križa, ki mu je tako veličastno himno zapel v 14. spevu svojega Raja, je zatisnil v Raveni, zadnjem zatočišču rimskega cesarstva, največji zagovornik obnovitve svetovnega rimskega imperija, sredi svojih četvero otrok, prihiteljih iz Firence k njemu, oblečen kot tretjerednik — v spokorno haljo sv. Frančiška, čigar srafska ljubezen do Boga veje domala iz vsakega verza Commedie, po kratki boleznj groznici v šestinpetdesetem letu starosti (roj. 1265) in dvajsetem letu pregnanstva izven ožje domovine Firence, največji pesnik Italije, in eden izmed največjih vseh časov in narodov, svoje trude oči za ta svet, Dante Alighieri. Danes, ob šesti stoletnici smrti, in prav posebno ob tej, ker dospelji na vrh vseh svojih želja, gleda v Raveno vsa Italija, gledajo pa tudi

vsii kulturni narodi sveta, gledajo posebno katoličani vsega sveta s svojim očetom papežem Benediktom XV. na čelu, ki jih je na ta spominski dan opozoril v posebni okrožnici »In praeclara summorum« z dne 30. aprila t. l.

Kaj je Dante Italiji? Pred Dantejem so se izobraženci v Italiji posluževali izvečine latinščine kot pismenega jezika; le, kar je bilo namenjeno preprostemu ljudstvu, se je pisalo v živem jeziku, ki pa se je govoril v 14 narečjih. Dante se je — demokrat v mišljenju in dejanju — vključil odsvetovanju odličnih sodobnikov — odločil za zaničevano narodno govorico kot obliko svoji veliki pesnitvi (stari viri trdijo, da mu je bila v tem oziru kašipot frančiškanska poezija, zlasti Giacomone da Todi, u. 1306), izmed narečij pa je izbral tisto, ki mu je bilo najbližje, toskansko. Dante je torej Italijanom ustvaril enotni slovstveni jezik.

Pa še več! Dante je prvi vzbudil iskro narodne zavesti v svojih rojakih, bodisi da govori o mejah Italije, bodisi da s perečo satiro žigosa neslogo njihovo (zlasti v vseh treh šestih spevih Commedie). Ideja z e d i n j e n e Italije, vtelesena za Cavourja, sega v ravni črti nazaj skozi 600 let do Danteja. Dva vzroka torej, velika dovolj, zakaj danes vsa Italija zre v Raveno, proti grobu svojega največjega genija.

Kaj je Dante vsem kulturnim narodom? V 6. stoletju po Kr. je bila stara grškorimska kultura pokopana. (Značilno je, da je leta 546., po odhodu gotskega kralja Totile, Rim ostal popolnoma prazen in zapuščen skozi 40 dni.) Polagoma so jo začeli oživljati samostani. V poeziji je zadobil neomejeno oblast starorimski pesnik Vergil (u. l. 19. pred Kr.); v njem so izobraženci srednjega veka videli izraženo vso človeško modrost. In vendar je Vergil glede vsebine samo bolj ali manj spreten posnemovalec pevca vseh pevcov, Homera. Posredno je vladala v srednjem veku Homerova poezija, poezija objektivnosti, zunanega sveta, opisujoča življenje bogov v Olimpu, boje junakov pred Trojo, trpljenje Odissejevo in njegovo blodnjo po svetu. Dante je uvedel v poezijo nekaj novega: po zunanje je sicer tudi on pripovedoval o potovanju skozi onstranski svet, kakor se je to čitalo pri Homeru in Virgilu, pa tudi v raznih vizijah, pisanih v 12. in 13. stoletju, toda Danteju je bilo tisto potovanje samo ogródje; samo ogródje, trdno sicer in čudovito simetrično zgrajeno, mu je sedmorica teras v Peklu, na katerih trpe pogubljeni za sedem poglavitnih grehov, in sedmorica teras na gori Očiščevanja, na katerih se pokore in očiščujejo duše za male grehe, in sedmorica planetov, kjer se radujejo tisti, ki so premagali 7 poglavitnih grehov; ogródje mu je to, rekel bi, surovi zid veličastne gotske cerkve: poglavitna mu je vsa notranjščina, okraski, kip, oltarji... ali, brez metafore povedano: poglavitna vsebina Commedie so vsi njegovi doživljaji, vsa njegova čustva, vsi njegovi spomini od prve mladosti pa skoro do leta smrti, ko je pesnitev dovršil. Kot deček je čul o silnem giblincu Farinata, ki ga nam tako plastično predstavlja v 10. spevu Pekla, kot gosť graščaka Gvida v Raveni, sorodnika nesrečne Frančiške iz Rimini, je z grozo slišal vse podrobnosti o njeni in njenega ljubimca Pavla smrti tako pretresljivo opevani v 5. spevu Pekla... V celoti je torej Commedia pravzaprav Danteida t. j. izraz vsega njegovega življenja, njegovega trpljenja, pa tudi njegovih veselih dni (n. pr. spomini na filozofski študij, na znanstvene dispute, cije v Bologni, Parizu...) Commedia je izraz »pekla in neba«, ki ga je pesnik nosil v srcu, prav kakor naš Prešeren pravi: »Bit hočeš poet in ti pretežko je v srcu nositi peklo al nebo?« In tako stoji Dante kot prvi v svetovni slovstveni zgodovini, ki je ves svoj jaz, vse svoje življenje je izrazil v veliki pesnitvi, kot prvi, ki je v poeziji odkril naravo duše, kakor jo je ob istem času v slikarstvu odkril njegov prijatelj Giotto. (Če torej vidimo, da je n. pr. Werther, Wilhelm Meister, Faust i. dr. Goethe sam, ali Childe Harold, Don Juan i. dr. Byron sam, ali Jevgenij Onjegin Puškin sam, ali Ortomir Prešeren sam... je v vsem tem Dante že davno prej bil kaži-

pot, bil prvi poet subjektivnosti.) In novo je tudi, kakor je izrazil vso to svojo neizmerno bogato notranjščino: v Peklu je potetov glas patetičen, v Vich mirno-otožen, v Raju vzhicen; Pekl zveni kot tragedija, Vice kot elegija, Raj kot himna; v Peklu — ta občutek imamo glede barvenosti — prevladuje črna barva, prožeta z rdečo; v Vich zelena in bela, v Raju sama čista svetloba. In v vseh treh kraljestvih tista čudovita plastika: za vsako misel primerna slika, vzeta ali od pojavov neba, zraka, ognja, vode, zemlje, rastlin, živali, človeka, barv itd. In tiste čudovite Dantejeve tercine! Ze starodavni Ottimo Comento je zapisal: »Danteja ni nikoli rima zapeljala, da bi kaj drugega rekel nego to, kar je hotel.« V približno 5000 tercinah ni ničesar, kar bi bilo zoper zdrav razum. Klasičen zgled za trditve Horacijevo: »Scribendi recte saepe est principium et fons.« De arte p. 309 t. j. Razsodnost je začetek in vir dobrega pisateljevanja. Glede na ton, pokret in odlikovanje stoji Dante za vsak narod na začetku vse novodobne poezije, pravi St. George (Berlin, 1912). Vsak narod, pisatelj vsakega naroda bi se lahko mnogo, mnogo naučil pri Danteju. Najlepši zgled nam je italijansko slovstvo samo: Kadar so Danteja proučevali, kakor Ariosto in Tasso, je slovstvo cvetelo; kadar so ga pozabili, kakor v 17. in 18. stoletju je propadalo.

Kaj je Dante posebe katoličanom?

Kaj je Dante posebe katoliškemu svetu? Na to je že najlepše odgovoril sv. oče Benedikt XV. v gori omenjeni okrožnici. (V izveščku jo je prinesel Ljubljanski Škofijski list 10. avgusta t. l.) Za voditelja v svetni in božji vedi si je bil Dante izbral največjega učenjaka kat. Cerkve, sv. Tomaža Akvinskega. In kakor je vodilna misel Tomaževega največjega dela t. zv. Summa theologiae ta, da vse prihaja od Boga in gre zopet — po zasluženju Kristovem — k Bogu, tako je tudi pri Danteju vodilna misel: modrost in pravičnost božja. Skoro vse resnice katoliške Cerkve opeva. Zlasti je občudovanja vredna njegova ljubezen in vdanost do Cerkve, posebe do sv. očeta. Cerkve mu je »najljubša mati«, »nevesta Kristovega«, Peter nezmotljiv razlagavec razode resnice. Če na nekaterih mestih ostro napada nekatere papeže, posebno Bonifacija VIII., jih napada samo s svojega teoretično političnega stališča, meneč, da naj bi rimski cesar vladal v vseh svetnih zadevah, papež pa samo skrbel za dušno srečo vernikov, ne da bi imel svetne moči ali oblasti. Ali posebe treba poudariti, da ob vseh svojih pravičnih ali krivičnih napadih ni Dante nikdar odrekel Cerkvi pokorščine. Danteju vera ni bila samo stvar uma, ampak še bolj srca. Po pravici trdi okrožnica popolnoma v skladu z najboljšim kompetentnim kritikom Dantejeve poezije, Benediktom Croce, bivšim prosvetnim ministrom (v spisu La poesia di Dante, Bari, 1921, str. 70): »To je namreč njegova največja vrhina, da je krščanski pesnik, to je: opeva nam krščanske resnice... potem, ko se je sam pogreznil z vso dušo v njih vsebino in obliko, opeva potem, ko jih je čudovito vzljubil in sam v sebi doživel.«

Sicer pa imamo še en dokaz, da je bil Dante res krščanski pesnik, podaja nam ga največji pesnik tretje Italije — Carducci, pesnik satanizma. V odi »In una chiesa gotica« poje, kako je Dante v gotski katedrali firenski zagledal Beatrico in kako mu je po smrti postala bogstvo, voditeljica k Bogu, toda on, Carducci, ne veruje več v »semitskega boga«.

Addio semitico nume!

Kaj čuda torej, če sv. oče ob koncu okrožnice toži, da mladina italijanska ne more imeti koristi od Danteja, ker ji učite lji jemajo verske temelje. Zato sklepa z željo, naj bi jubilej zopet odprl pravo umevanje Commedie, ki je imela — po izjavi Danteja samega (Pismo na Cangrande iz Verone, X. 15) — poleg estetičnega tudi moralni namen, da oddalji ljudi, ki žive na tem svetu, od nesreče, t. j. od greha, in jih pripelje k pravi sreči, t. j. k milosti božji.

Hi koncu še par besed! Čemu naj čitamo Danteja? V Lj. Zvonu (1917, št. 12) čitamo, da je pisatelj Fr. Maselj-Podlimbar-

ski tedaj, ko je bil najbolj žalosten, čital Danteja. Da, kadar si sam, zapuščen, v Danteju boš našel mir: ni namreč pesnitve, ki bi nas tako daleč proč vodila od vsega svetnega hrupa kakor Dantejeva Divina Commedia. In kaj še pridobimo ob tem čitvu? V 546 prekrasnih primerah, slikah, vzetih, kakor omenjeno, iz vseh strani prirode, se ti razbistri pogled za vso prirodo, obenem pa se ti odpre velika resnica, da Bog piše svoje misli v prirodo, tako je vsak njen delček črka božjega pisavca. (Venturi »Le similit. dantesche, Firenze, XVIII.) In morda še to: Kadar romaš na Šmarno goro in vidiš tam v cerkvi kupolo poslikano od Mateja Langusa, se spomni, da je tista slika — kronanje Marijino — vpodobitev zadnjih spevov Dantejevega Raja.

Okrožnica papeža Benedikta XV. o Danteju

vsem učiteljem in učencem znanosti in lepih umetnosti katoliškega sveta o priliki šeststoletnice Dantejeve smrti.

Dante Alighieri je brez dvoma eden najbolj zaslužnih mož za Cerkev in državo. Ni čuda torej, da se ves kulturni svet pripravlja, da kar najslovesneje proslavi šeststoletnico njegove smrti. Če pa drugi, je toliko bolj umestno, da se spominja njegovega jubileja tudi Cerkev, saj je bil v prvi vrsti njen sin. Zato je sv. oče že takoj v začetku svojega pontifikata naročil nadškofu v Raveni, naj pravočasno olepša ondoto cerkev, kjer se nahaja Dantejev nagrobni spomenik, za ta jubilej. V tej okrožnici pa hoče sv. oče pokazati katoliškim književnikom, v kakšnem duhu naj se spominjajo pokojnika ali bolje rečeno, pokazati hoče na tesno vez, ki je bila med Sveto stolico in Dantejem.

Predvsem naj bo — tako poudarja papež — vtisnjen vsemu slavju verski značaj. Prične naj se v cerkvi, kjer je bil Dante krščen, namreč v cerkvi sv. Janeza v Florenci; konča pa naj se v cerkvi sv. Frančiška v Raveni.

Ziveč ob času, ko je najlepše cvetelo sholastično modroslovje, si je Dante izbral za svojega mojstra Tomaža Akvinskega. Nanj oprt je Alighieri proučil vse panoge svetne in božje vede. Naravno torej, da si je, ko je nastopil — vsestransko izobražen, a najbolj v božji vedi — kot pisatelj, izbral za predmet svojim pesnitvam versko snov, in sicer eno najbolj obsežnih in najtežjih. In prav ob izbiri se kaže vsa njegova velika bistrumnost. Saj je s tem dobilo njegovo umetniško oblikovanje novo prednost, pa tudi sebi svojski namen. Vse njegove pesnitve — v prvi vrsti seveda njegova po pravici imenovana »božanska komedija« — merijo namreč na to, da nam razkrivajo v nedosežni obliki božjo modrost in pravičnost. Poleg tega pa nam odsevajo iz njegovih del vse druge velike resnice božjega razodetja, in sicer v najlepšem medsebojnem soglasju.

Četudi je po napredujočem zvezdovanstvu dokazano, da je sestav svetovja, število in razdalja nebesnih teles drugačna, kakor so stari mislili, vendar temeljna resnica o Bogu-Stvarniku je in ostane vedno ista. Čeprav naša zemlja ni, kakor se je mislilo, središče, okrog katerega se sučejo druga nebesna telesa, vendar je in ostane še vedno torišče prvotne sreče, padca, pa tudi zopetnega odrešenja vsega človeškega rodu. In kako razsvetljen po naukih sv. vere, nam Dante slika vse te dogodke!

So pa še nekatere stvari, ki jih je treba posebej poklicati v spomin današnjim ljudem ob spominu na Danteja.

Predvsem njegovo veliko spoštovanje do svetega Pisma. Pogosto (Mon. III. 4; III. 3, 16; Conv. II. 9) nam zatrjuje, da so svetopisemske knjige spisane po navdih-njenju sv. Duha in kot tako moramo sprejeti vso njih vsebino.

V isti meri in z istim prepričanjem ceniti tudi cerkvene zборе in spise cerkvenih očetov. (Mon. III. 3.)

Občudovanja vredna je njegova ljubezen in njanost do Cerkev — posebej napram sv. Očetu. Cerkev mu je »najljubša mati, »nevesta Križnega«, Peter nezmotljiv razlagalec od Boga razodete resnice. Njegovim navodilom — primeren nauk tudi za sedanji čas — naj sledijo tudi svetni mogotci.

Res je sicer, da je Dante ostro napadal tedanje papeže, pa le v toliko, v kolikor so mu bili politično nasprotni, pa še k tem napadom so mnogo pripomogli zlobni jeziki in še bolj tedanje splošne razrvane cerkvene razmere. Posebej pa moramo zopet poudariti, da pri vseh svojih pravičnih ali krivičnih napadih ni nikdar odrekel Cerkvi dolžne pokorščine! Ravno zato, ker je Cerkev tako silno ljubil, je dal izraza žalosti in ogorčenju nad marsikaterimi napakami, ki so se razpasle v Cerkvi v oni dobi!

To so temelji, na katerih je Dante zasnoval svoje pesnitve. V njih je jedro krščanske filozofije in teologije — prav zato pa tudi obilo naukov za ustroj in upravo svetne države. Zakaj tudi javno življenje terja brez ozira na desno in levo verska na-

čela. Vera mu je podlaga obstoja in moči vsake države.

Pri Danteju torej moremo najti umetniški užitek združen s praktično koristjo. »Res, tudi v naših katoliških vrstah je mnogo dobrih pesnikov, ki po pravici slovijo kar najbolj in znajo združiti prijetno s koristnim. Dante pa se odlikuje v tem, da celo zna, in sicer z mnogoterostjo svojih prispodob, s pestrostjo svoje domišljije, z velikopotezno zasnovno, pa tudi z lepoto jezika pridobiti in navdušiti bralca za krščansko krepost (ad christianae sapientiae amorem alliciat quae excitet). Saj je vsem znana njegova lastna izjava, da se je zato lotil svoje pesnitve, da bi vsem, ki jo bodo brali, pripravil življenjske hrane (vitale nutrimentum).« Tudi izpričuje skušnjo, da so se mnogi res vrnili in se še vračajo h pristusu uprav ob Dantejevih spisih!

Vse to pa nam tudi dokazuje, kako umestno je, da se širom sveta uprav ob tem jubileju zavzamejo za vero najboljši duhovi, zakaj vera pospešuje v obilni meri

umetnost. Če kje, se gotovo na Danteju kaže čudoviti vpliv vere... Prirojeno ostrino svojega razuma je dolgo in skrbno izobrazil s tem, da je proučeval vzore starih, a še bolj jo je izlikal v šoli cerkvenih očetov. To mu je ravno dalo poleta, da se je više dvignil s srcem in razumom kot bi bil mogel storiti, če bi se bil držal meja, predpisanih mu po naravi. — Četudi ga torej loči razdobje mnogih stoletij od nas, vendar moramo reči, da nam je jako blizu, brez dvoma mnogo bližje kot sedanji oboževatelji one poganske starožitnosti, ki jo je Kristus na Križu premagal. Isto versko prepričanje naletimo pri njem kot ga imamo mi, isti pomen imajo verske resnice, v iste simbole jih odeva kot delamo mi. To je namreč njegova največja vrlina, da je krščanski pesnik, to se pravi: opeval nam je krščanske resnice z nedosežno lepoto, in sicer opeval potem ko se je poprej sam pogreznil z vso dušo v njih vsebino in obliko, opeval potem, ko je taiste čudovito vzljudil in jih sam v sebi doživel. Zato je resnično,

da vsi tisti, ki tako drzno trdijo, da ni vsebina Dantejeve »komedije« po njegovem lastnem prepričanju nič drugega kot gola izmišljotina, spodkopavajo Danteju samega temelj, na katerem sloni vsa njegova veličina.

Odtod pa tudi za nas nauk ob Dantejevem zgledu, da vera ne ovira prirojenih zmožnosti. Nasprotno: dviga jih in jim daje polet. Žalostno torej, da hočejo ravno učenci se mladino odtujiti veri. Prav tu je vzrok, da mladina današnjih dni ne more imeti prave koristi od Dantejeve pesnitve,

pa naj učitelji mladini tudi posebej priporočajo, naj podrobneje proučava njegova dela. V prvi vrsti je treba dati mladini smisla za verske resnice. Saj tudi Dante sam ni imel pri svojem delu drugega namena, kot da »oddalji ljudi, ki živijo na tem svetu, od nesreče, o je od greha in jih pripelje do prave sreče, to je do milosti božje« (Epist. X., 15). Dal Bog, da bi jubilej mnogo pripomogel do pravega proučavanja Dantejevih del in s tem tudi mladini do verskih resnic! Blagoslovljeni vsi, ki se trudijo za to.

Dr. Puntar Josip:

Slovenska »moderna« in Dante.

Ves kulturni svet slavi letos ime enega izmed največjih duhov v zgodovini človeštva. Dantejevo ime bereš v časopisu, njegovo ime slave kulturne revije, prirejajo se slavnostne številke in slavnostni govorniki se spominjajo pomena njegovih del za občo kulturno zgodovino in razvoj slovstva v Evropi izza tistih dni, ko je svoji domovini zapustil svojo »Divino«.

Pred dobrimi sto leti je bilo, ko je »mlada« umetnost z imenom »romantika« dvignila svojo glavo čez vso kulturno Evropo in z bratoma Schleglom na čelu pričela iskati razlike med staroklasično in novo moderno lepoto. Tiste dni je bilo, da je »nova« šola pokazala na Danteja kot prvega početnika moderne poezije in umetnosti. Njegova dela, zlasti »Divina Komedija«, so veljala za vzor novostrujarjev v umetnosti in poeziji.

S krščanstvom je nastopil, tako je učila nova umetnostna struja, v življenje in snovanje modernega človeka nov princip organizacije. S tem pojavom se pričinja nujno tudi novo pojmovanje človeka in s tem premenjenim svetovnim nazorom tudi novi nazori o idealnem človeku, torej tudi o novem idealnem predmetu v umetnosti.

Zakaj s pojavom krščanstva kot svetovnega nazora v evropski družbi se je pričela tudi nova — umetnost, dihačica

popolnoma drug »stil« in drugačen izraz, kakor ga pa je ustvarila in gojila antika.

V Danteju se je ta novi nazor in nova umetnost povzpela do viška, kakršnega pozneje razen morebiti v Calderonu ni več dožvela.

Tri višine, tri vrhove v svetu poezije in umetnosti je postavila romantična teorija, kot tri velike svetilnike proglasila Danteja, Shakespearea in Goetheja, v njih častila svoje vzornike.

To treba vedeti onemu, ki hoče prav ceniti tudi slovensko »moderno«, slovensko »novo« pisarijo, kakor nam jo je zapustil Prešeren v svojih »Poezijah«.

Dante naj bi bil s Prešernom v zvezi? Njegov »dolce stil nuovo« soroden s Prešernovo »Novo pisarijo«? Krivi preroki —!

Da do Danteja treba seči vsakomur, ki hoče umeti ustvaritelja slovenske »sladke govornice«; do njega in ne le do Petrarkke, kdor hoče umeti zlasti slovenski odmev Dantejeve Divine, Prešernov »Krst pri Savici«.

Drzna je ta misel na prvi pogled, in vendar verjetna za onega, ki pozna probleme »Divine« in Prešernovega »Krst pri Savici«. Verjetnejša tem bolj, čim primerjamo Dantejevo Beatrico s Prešernovo Bogomilo — Julijo! Bogu mili deklici sta bili obe, ulogi obeh sorodni, v bistvu vršita obe isti posel, ko vodita ljubljeneža moža do najvišjega spoznanja Resnice in Lepote. Blagodejno vplivata obe, obe sta sredstvo

višje vodilne moči, ki odločilno urejuje življenje poedinca kakor narodov in vso človeške družbe. Divina in Krst sta v bistvu slavospev večne Harmonije, ki je upodobljena v stvarstvu, sta poklon dveh umetnikov poetov silni Lepoti in vseobsegajoči Ljubezni.

Kdor hoče globlje umeti Črtomirov »Krst«, pojdi in beri 28., 29., 30. in 31. spev »Purgatorija«, zaglobi se v nebeško glorio »Paradiža«. Nikdar ne boš mogel več trditi, da njegov »Krst« ni utemeljen, pač pa moral priznati, da je naravno psihološko in metafizično docela motiviran.

Zakaj človek, ki je z Dantejem šel skozi Pekel in Vica, prepotoval vse skrivnosti deveterih nebes ter se potopil v skrivnosti »nebeške rože« v Empireju, ne bo dvomil, da tudi Črtomiru ni moglo biti drugače ob pogledu na vzvišeno krasoto vse žive in mrtve narave tam ob slovenskem »Paradiso terrestre«, kakor je bilo Danteju ob reki Lete in Evnoe, ko je zagledal nenadno svojo mladostno znanko v nebeški slavi, ali kot mu je bilo »am v Paradižu ob pogledu na tretjo vrsto »nebeške rože«, kjer je sedela poleg Rahele v najbližji bližini same Praljubezni — Beatrice, blagoslovljena in blagoslov deleča devica svetnica.

Ob Dantejevemu spominu — slavimo tudi mi svojega poeta umetnika, da nam je ustvaril v malem to, kar veliki Italijan svojemu narodu v ponos in širno slavo. »Krst pri Savici« naj nas ne bo sram vzpriči veličastnega velespeva »Divine Komedije«, ker je časten odjek istega velikega genija, ki je v osebi slovenskega poeta umetnika oživil delo enake trajnosti vsaj za svoj mali, kakor Dante za svoj veliki narod.

Ob šeststoletnici velikega mojstra, ki je ustvaril svojemu narodu »domačo govornico«, jo dvignil v nebotične višine in posadil na kraljujoče mesto stare latinščine, se mora spomniti tudi sleherni Slovenec, kako je genij velikega slovenskega poeta umetnika ustvarjal in ustvaril svojemu narodu — pesniško umetniški jezik v doki, ko je vsenaokrog bujno rodilo pesništvo krasne sadove, v slovenščini pa se komaj napovedovali ponižni glasovi čudovite Orfejeve lire.

»Nova pisarija« — dolce stil nuovo! Visoko je dvignil poet naš jezik, kot je dvignil italijanski govornik svojega v političnih bojih izkrvavelega naroda. Visoko je dvignil ideal žene do Marijine višine, kakor tudi slovenski idealist — v »Bogomili«.

Kadarkoli danes misli na »novo pisarijo« v slovenski moderni, spomni se na tistega, ki je ustvaril »dolce stil nuovo« v svoji »Viti Nuovici«!

Sonet »Matevžu Langusu« je dokument o tem, da Prešeren ni zaman študiral tudi poeta umetnika, ki se ga je spomnil med nesrečniki v svoji »Glosi«.

Toda pomniti treba, da je prišla pobuda za vse to, kar imamo v »Poezijah«, zlasti pa v »Krstu«, od bratov Schleglov pod vodstvom nekoga, ki je študiral vso evropsko literaturo iz originalov, poznal tudi Danteja do zadnjih fines — namreč Čopa.

Od leta 1819. pa do smrti 1835. je ohranil ta veleestet svojelo veliko ljubezen do Danteja, ki je bil njegov ljubljenež zlasti izza leta 1824. tam v »sarmatski pušči« — Ivovski.

Dantologu Čopu velja Prešernov veličastni nagrobnik »Krst pri Savici«, slovenska »Divina Tragedija«.

Ali ni resnična tragika v našem narodu, v naši umetnosti, poeziji tudi sto let za Čopom in Prešernom, o Cato Uticensis?

»Krst pri Savici« je za nas Slovence večna pesem žalujka. In vendar je v nji pečat ves svet prenavljajoče božje ljubezni:

L'Amor che muove il sole e l'altre stelle.

Te fragmentarične misli naj bodo za uvod »Zborniku« v proslavo Dantejevega spomina med Slovenci, ki, kolikor vemo, v kratkem izide.

Ivan Gruden:

Dante, njegovo življenje in delo.

Med tisoči in tisoči člankov, razprav, razprav in feuilletonov, ki so letos ob šeststoletnici Dantejeve smrti že izšli in še bodo izšli, ne da bi povedali kaj novega, naj bo tudi ta skromna, v naglici napisana skica, ki ima edini namen, opozoriti ljudi, ki žive izven literature, na človeka, kateri je bil, kakor se navadno pravi, velik duh, sommo poeta, le per de la poésie italienne, največji mož latinske krvi itd. itd.

Herman Grimm je mnenja, kakor je svoječasno pisal v »Deutsche Rundschau«, da pripadajo svetovni literaturi samo 4 pesniki in ti so: Homer, Dante, Shakespearea in Goethe. Med njimi nam je Dante pravi pravi najmanj znan, najbolj tuj, četudi je živel dva tisoč let pozneje nega Homer, če je Homer sploh kdaj res živel.

Pa kako naj nam bo blizu. Šeststo let nas loči od njegove smrti, kajti umrl

je, vrnivši se iz Benetk, kamor je bil šel v politični misiji, v Ravenni pri svojem prijatelju Guido Novello da Polenta dne 14. septembra 1321. Kako naj ga razumemo mi, ko ga še njegovi sodobniki niso dobro razumeli? Sam pravi v drugem spevu »Paradiža«, naj mu oni, ki so šli za njim skozi »Peklo« in »Vice«, ne slede dalje v malem čolnu, naj se vrnejo, naj ne gredo na morje, kajti po vodi, kjer vozi on, še nihče prej ni vozil. Dante se je dobro zavedal, kako malo njegovih sodobnikov ima toliko filozofičnega in teologičnega znanja, da bi lahko sledili težkemu preumetu, ki ga obravnava v »Paradižu«, zato svetuje svojim čitateljem, naj se zadovolji s prvima dvema spevoma (Inferno in Purgatorio), kajti Paradiž presega njih umevanje.

Za nas so njegova dela, zlasti Komedija, skrivnostni produkt dobe, ki je ljubila misterije. Tu so svetovni in življenjski nazori, ki jih mnogi ne razumejo več.

Kako malo nam je znano o tedanjih razmerah, kako tuja so nam brezštevila imena. Ljudem njegove dobe je bilo lahko. Imena oseb, ki so knjigi dajala vnanjo zgodovinsko realnost, so tedanjike veliko bolj fascinirala kakor notranja globina Komedije. Za nas pa, ki gledamo na Dantejevo dobo iz šeststoletne višine, je težko prebaviti vsa ta imena, ker si jih moramo zrealizirati le s pomočjo komentarjev, komentarji pa so za udobno čitanje, katerega je menda edino še možna naša generacija, strašno in nepremagljiva ovira.

V Danteju, pravi Caryle, se je oglašalo deset molčecih krščanskih vekov. A to stoletje je treba poznati, kajti Dante je pesnik srednjega veka in zgodnje renesance. Treba nam je poznati vse čudne ljudi te še bolj čudne dobe. Vedeti moramo, kaj jih je zanimalo, s kakšnim očesom so gledali svet, kako so svetu živeli, kateri so bili njih smotri in cilji, po kakšnih potih so jih dosegali, kaj so mislili in verovali, kaj so učili in česa so se učili, kaj se jim je zdelo važno v življenju, zakaj in kako so bojevali velike boje za male interese in še za manjše uspehe. Treba bi bilo poznati mesta, hiše in ceste, kjer so ti ljudje živeli in se gibali, poznati obleko, ki so jo nosili, vedeti, kako so spali in jedli, kako so praznovali ženitovanja in pogrebe. Morali bi poznati dvorane in trge, kjer so se zbirali le posvetovanjem, cerkve, kamor so hodili molit, samostanske celice, kamor so se umikali življenju. To bi bil predpogoj za čitanje in umevanje Danteja.

V srednji šoli smo se učili mnogo latinščine in smo menda tudi srednji vek opredeljevali bolj s številkami, kakor s čim drugim. Vprašati bi torej bilo predvsem, kaj in kakšen je bil tisti srednji vek, ki je doživel v 14. stoletju sintezo v Danteju, čigar Komedija je delo srednjega veka par excellence.

Predaleč bi peljalo to razmišljanje; kultura dvanaestih stoletij se ne da niti v debelih potezah očrtati na tem majem prostoru. Zato poizkusimo, kolikor se pač da, iz Danteja samega in njegovih del narisati sliko tedanje kulture.

Dante Alighieri se je rodil meseca maja 1265. v Florenci. Njegovi starši so pripadali stari florentinski magnatski familiji iz mestnega okraja Porta San Piero. Oče mu je bil Alighiero di Bellincione degli Alighieri, mati pa, katere priimek nam ni znan, se je imenovala Bella.

Ko je bil star devet (nekateri pravijo osemnajst) let se je zaljubil v neko dekle enake starosti, Beatrice po imenu. Misli se, da je bila hči nekega Folco di Ricovero Portinari, ki je ustanovil v Florenci bolnišnico Santa Marija Nuova. Ta Beatrice se je pozneje, gotovo pa pred l. 1288, poročila s nekim Simone dei Bardi, umrla pa je, kot nato, že 1290. leta. Tudi oče Dantejev l. 1283 ni bil več med živimi, mati pa mu je bila umrla že prej. L. 1289. se je boril pri Campaldinu proti Arezzu in bil s florentinci in Lukezi priča, kako se je predal bizanski grad Caprona. Da pozabi svojo nesrečno ljubezen do Beatrice, se je poglubil v študij filozofije. Pozneje, gotovo pa ne pred l. 1295., se je poročil z Gemmo, hčerjo Manetta Donatija, o kateri vemo samo, da je še mnogo let po Dantejevem izgnanstvu živela s svojimi otroci v Florenci, kjer je bila še l. 1333. Dante je imel pač več otrok: vendar imamo poročilo samo o štirih: Pietro, Jacopo, Antonia in Beatrice. Dasi mu jih nekateri pripisujejo sedem, o treh nimamo nikake vesti.

Ko se je razglasila ljudska ustava, se je moral vsakdo, ki je hotel dobiti kako javno državno službo, vpisati v eno izmed 14 obrti, v katere se je delilo florentinsko prebivalstvo. Vpisal se je v obrt zidarstvom in lekarnarjev, dasi seveda s tem ni rečeno, da je in znal izvrševati. Gotovo pa je, da je bil v »Svetu obrtniškega zbornice« in da je l. 1301. vodil nekatera edilska dela v ulici S. Procolo. V letih 1295., 1296. in 1301. je bil tudi član florentinskega občinskega sveta. Pisalo se je sicer tudi, da mu je bilo poverjenih nič manj kot štiriinajst poslanstev, a gotovo je samo to, da je šel enkrat v San Gimignano v Val d'Elsa, da povabi oni kraj v imenu Florence, naj pošlje svoje zastopnike na zborovanje guelfske zveze. L. 1300. pa je bil od 15. junija do 15. avgusta član florentinskega Priorata, a zani je bila ta navštevna čast, ki jo je mogla komu izkazati florentinska republika, usodna.

Prvotno je Dante pripadal stranki Guelfov. Ko pa so se ti delili v »Bele« in »Črne«, se je odločil za »Bele«, ker je njih stranka bolj odgovarjala njegovemu zmernemu prebrničanju in značaju. Črni so se torej obrnili za pomoč na papeža Bonifacija VIII., ki je poslal v Florenco kardinala Acquasparta, da bi stranki pomiril. Učinek tega posredovanja pa je bil

nasproten. Kardinal se je postavil na stran Črnih proti Belim. Dante pa, čigar ponosna duša ni poznala ne poniževanja, ne ponižanja, je temu odločno nasprotoval, ker je vedel, da je Acquasparta le navidezno nepristranski posredovalec, v resnici pa je prišel, da da Črnim moralne opore. Ko pa je prišel kot miritelj v Florenco tudi Karel Valois, so dobili Črni v roke vso oblast. Beli pa so bili izgnani. In med njimi je bil tudi Dante. Da bi svoje lopovstvo krili vsaj na zunaj, so ga Črni obdžili goljufije, vsled česar ga je tedanji florentinski župan Cante dei Gabrielli dne 27. (ali 7. ?) jan. 1302. obsodil na veliko denarno kazen in na dveletno pregnanstvo. Drugi dekret v marcu istega leta pa je kazen postrl in ga obsodil »in contumaciam« na smrt, če bi se vrnil v Florenco.

Dante je torej zapustil Florenco in je ni videl nikoli več. Z drugimi izgnanci se je večkrat sešel. L. 1303. ga vidimo v družbi izgnancev v San Gaudenzo v Mugellu. L. 1304. je poizkusil z njimi (Belimi), ki so se bili zbrali v Arezzu, napasti Florenco in vzeti Črnim oblast. A poizkus se je onesrečil. Toda kmalu je zprevidel, da ta družba ni zani. Spoznal je, da so to zlobni in neumni ljudje, ki jim je samo za lastni žep. Zato je, kakor pravi, ustanovil svojo lastno stranko in bil tudi njen edini pristaja.

Tu se začne križev pot njegovega življenja. Začel je čutili, kako slan je kruh tujih ljudi in kako trda je pot, ki pelje po stonovnih tuja gorindol (Paradiso XVII. 58—60). Prvo gostoljubno pribežališče je našel pri Cangran-della Scala Scaligeri v Veroni. Na njegovem dvoru je nekaj časa živel tudi slikar Giotto in mogoče je ravno on posredoval na scaligerskem dvoru, da so sprejeli tudi Danteja, ki je bil brezdomovinec. V oktobru 1306. je bil v Lunigiani pri Malaspinih, katere je spravil s školom iz Lunie.

Ko je prišel septembra meseca l. 1310. v Italijo Henrik VII. Luksemburški, je zopet ozelenelo upanje v srce pesnikovem, dasi zaman. Hotel ga je obiskati l. 1310. in je pisal italijanskim knezom in italijanskemu ljudstvu, naj verujejo Cesarju, češ, da prinaša deželi pravico in mir. Leto pozneje je 31. marca poslal iz Casentine drugo epistulo »zločinskim Florentincem«, ki o cesarju niso hoteli ničesar slišati in so mu zaprli vrata pred nosom. L. 1311. so Florentinci iznova potrdili veljavnost izgnanstva. Ko je l. 1314. umrl Klement V., je naslovil tretjo epistulo na kardinala, ki so bili zbrani v konklavi v Carpentras in jih prosil, naj izvolijo za papeža Italijana. Med leti 1314. in 16. je bilo Dantejevo življenje sploh najhujšom romarsko. Bil je gost Ugucioneia della Faggia. Najbrž je bil v istem času tudi v Luki, ki mu je bila, kakor se lahko sklepa, zelo ljubla radi uljudnosti neke ženske, po imenu Gentucca, katere se spominja v Purgatoriju. XXIV. 37. Bila je to baie Gentucca Morla, poročena za Buonaccorso Fondora. Sicer je pa to stranska stvar. Leta 1306. je bil v Padovi, med 1308. in 1310. je potoval baie v Pariz itd. itd. Glasom obsodbe Ranierija d'Orvieto, vikarija kralja Roberta, je bil 6. novembra 1315. znova obsodjen na smrt s sinovi vred. Leto pozneje so mu sicer ponudili prost povratek v Florenco, a ponudbo je odklonil, ker so zahtevali od njega preveč ponižanja in klečeplazanja. Zatekel se je tedaj k svojemu prijatelju Guido Novello da Polenta v Ravenni, odkoder je potoval večkrat v Mantovo, v Verono in v Benetke. Guido je bil bližnji sorodnik znane Franceske da Rimini in je poveril Danteju več diplomatskih misli.

V Ravenni je Dante tudi umrl. Pokopali so ga z velikimi častmi v cerkvi San Pietro Magiore pri frančiškanskem samostanu.

O njegovih otrokih je malo znanega. Niti njih število ni povsem gotovo. Imenujejo se Pietro, Jacopo in Antonia, drugi omenjajo kot hčer tudi Beatrice, ki je bila baie redovnica. Pietro je bil jurist. Ena izmed njegovih potomk se je poročila l. 1549. z grofom M. A. Serego. Jacopo je podedoval očetovo premoženje (1324). O Antoniji je znano samo toliko, da je l. 1332 še živela.

Dantejeva dela so pisana v italijanski in latinščini. V italijanski: Vita nuova, Convivio, Rime, Commedia. V latinščini: traktata De vulgari eloquentia in De Monarchia, nekaj Epistul in dve Eklogi. Pripisovali pa so Danteju tudi nekatere nabožne (Sedem psalmov, Vera, Lauda v čast Mariji) in posvetne pesmi. Isto velja tudi za Quaestio de Aqua et terra, ki jo je prvi objavil neki fra Giovanni Benedetto Moncetti v Benetkah l. 1508.

V Novem življenju (Vita nuova) pripoveduje Dante zgodbo o svoji ljubezni do Beatrice od dneva, ko jo je prvič srečal v maju l. 1274. pa do vizije, ki se mu je prikazala ob njeni smrti l. 1290. Vita Nuova obstoji iz 24 sonetov, 14 kancon, ene balade in ene stance.

Spisal jo je v letih 1294. in 95. a publiciral se je to delo izmed vseh Dantejevih pisanih najzadnje (Florence 1576.) Novo življenje je prvi psihologični roman, ki izvira iz lastnega jaza. Toda nič kompliciranega, nič perversnega ni v tem romanu. Preprosta pripoved o ljubezni pesnikovi do ženske Beatrice, o kateri niti ne vemo pravzaprav, kakšna je. Srečal jo je, kaj vemo kje, menda pri mostu delle Grazie; smehljaj njenih ust, pogled njenih oči, strah, da ne bi se izdal, sanje, upi, slutnje, to je vsa vsebina tega romana. Z apoteoze te ženske, ki se zdi samo vizija, je Dante združil simbol božanstva. Pravi de Sanctis: »Beatrice ne vidiš nikoli. Ona je kakor Bog v svojem svetišču. Ne vidiš je, a čutiš njeno navzočnost v onem svetu, ki je v te poln.« Njena podoba je transcendentna: komaj jo zagledaš, že nima več telesa ter postane impresija in čustvo. Pesnik nikoli ne pove, kaj je Beatrice, ampak kaj se Beatrice zdi.

Convivio (Gostija, pojedina) je spisal Dante nekaj let pozneje, gotovo po l. 1300. To je neke vrste moralno-filozofična razlaga k trem alegoričnim kanconam, ki jih je pesnik sam zložil. Prvotno je mislil napisati 14 kancon in za komentar enako število razlag. A delo je ostalo nedovršeno, tako da imamo le tri kancone, tri traktate (razlage) in uvod. Če bi bilo delo popolno, bi seveda predstavljalo nekako enciklopedijo srednjega veka. Glavna zasluga Convivia pa leži v tem, da se je z njim odprla pot popularizaciji znanosti, kajti prej so se znanstvena dela pisala le latinsko, latinščina pa razen »izobražencev« ljudje niso več razumeli. V prvih poglavjih tega dela zagovarja Dante italijanski jezik (il volgare) in opravičuje njegovo rabo. Ta enciklopedijski fragment je prvi objavil Buonaccorsi v renci l. 1490.

Nedovršen je tudi ostal traktat De vulgari eloquentia (O ljudskem jeziku) v italijanski. Tudi ta knjižica je fragment. Prvotno je nameraval spisati štiri knjiže, a de-

vrnil je samo dve. Zanimivo je, da se je že Dante spustil do vprašanja o izvoru jezika. Dasi filologično naivna so njegova izvajanja vendar interesantna. Spoznal je tudi, in to je za ono dobo veliko, sorodnost romanskih jezikov ter jih je ločil po afirmativni členici, ki je bila pri Francozih o (današnji oui, iz lat. hoc illud) pri Provencalcih oc (iz lat. hoc) in pri Italijanih si (iz lat. sic). Govori tudi o italijanskih dialektih in pride do trditve, da florentinski dialekt nikakor ni sam podlaga za književno italijansko, ampak da jo tvorijo vsi dialekti vseh italijanskih pokrajin. Čudno je njegovo mnenje o latinščini. Pravi namreč, da so latinščino skovali učenci z namenom, da ustvarijo enoten jezik proti razkosanosti in nerazumlivosti jezikov, ki so nastali ob babilonskem stolpu. Poleg nekaterih drugih svečanih zahtev (piliti jezik in poezijo, posnemati antiko) je v tem traktatu omenjen tudi nekaj najstarejših italijanskih lirskih oblik. To delo, ki je po datumu nekoliko mlajše kakor Convivio, je bilo objavljeno prvič v Benetkah 1529. v Trissinovi prestavi. L. 1527. pa je Jacopo Corbinelli publiciral v Parizu latinski tekst.

Svoje politično naziranje je Dante obrazložil v spisu O monarhiji (De Monarchia), kjer dokazuje, da je univerzalna monarhija potrebna za srečo človeštva, da edino rimskemu narodu po božjem in človeškem pravu pripada pravica do svetovnega vladarstva in da oblast cesarjeva ne izhaja od papeža, ampak od Boga samega. Prva izdaja tega dela je izšla v Basel-u l. 1599., prvi italijanski prevod pa v Genévi z napačnim datumom 1740. Izmed pesni (rimel, ki tvorijo Dantejevo »mesmarico« (Canzoniere), so nekatere v zvezi z Novim življenjem, druge z Gostijo, tretje pa se nanašajo na pesnikovo ljubezen do neke ženske, ki jo Dante imenuje Pietra. Se več drugih rimel, ki so satirične vsebine, nekatere izmed teh so nasmerane proti njegovemu prijatelju Forese Donati.

Danteju se poleg tega pripisuje enajst epistul: 1. Episcopo Ostiensis, 2. Comitibus de Romena, 3. Dom. Maroello Malaspinae, 4. Exulanti Pistoriensis, 5. Italiae regibus, 6. Florentinis, 7. Henrico septimo, 8. Cardinalibus italicis, 9. Guidoni Polentano, 10. Amico Florentino, 11. Dom. Kani Grandi de Scala. Izmed teh enajst epistul so anokrifne prve štiri in deveta, a dokazano še ni, če so vse druge avtentične.

Eklogi sta dve in sta naslovljeni na Bolognca Giovanni del Virgilio, ki je bil povabil Danteja v Bologno, da se da kronati za pesnika. To so takozvana manjša Dantejeva dela.

Komedija, kateri so šele v sredi 16. stoletja nadejali atribut »divina« (božanska), je alegorično-didaktična pesnitev, ki pripoveduje, kaj je Dante videl in slišal v svojem vizionarnem potovanju po Peklu, Vich in Nebelih. Verjetno je, da mu je prišel na misel ta način opisovanja onostranskega življenja že tedaj, ko je pisal Novo življenje. Kajti koncem te knjige omenja neko »čudovito vizijo« (mirabil visione), ki je napravila v pesniku sklep, da ne piše o Beatrici ničesar več, dokler mu ne bo mogoče govoriti o njej tako, »kakor ni bilo govorenje še o nobeni ženski.«

Pisanja, ki so v obliki vizije v srednjem veku opisovala kraljestva onstran groba, so bila zelo številna. Skoraj vsem evropskim narodom je postala ta literatura skupna last, vsa srednjeveška fantazija je bila prepojena s strahom pred onim svetom. Po večini nevedno ljudstvo je brskalo po mistiki in z velikansko radovednostjo poslušalo pripovedi o onostranskih skrivnostih. Na drugi strani je asketični entuzijazem obvladal vse ljudi in v sanjah so gledali oni svet, ki je bil predmet njih želja in hrepenenja. Odtod ona številna literatura, ki pripoveduje o skrivnostnih potovanjih duš in svetnikov, ki so hodili po onem svetu ter gledali angele in hudiče. Povsod je ljudstvo videlo slikane demone z žerjavico v očeh, pečene pogublence v krvi, ognju in ledu. Povsod podobe izgubljenih duš, ovitih s kačami, povsod groteskne zobe satanove, v katerih se drobe kosti zavrženih. Vse te posmrtné muke si je ljudstvo predstavljalo popolnoma materialno, knjige pa so risale peklenške muke na najstrašnejši način. V Viziji sv. Pavla, ki spada v deveto stoletje, vidimo, kako angel spremlja velikega apostola na poti v peklo, da vidi infernalno trpljenje. Neka druga legenda iz iste dobe pripoveduje Potovanje sv. Brandana, ki je po dolgem pustolovskem potovanju prišel do peklenškega otoka, kjer hudiči kujejo duše s težkimi klavdi na nakovalih. V legendi o Tantalu in tudi v Vich sv. Patricija se najdejo mnoga mesta, ki spominjajo na Komedijo. Se več sličnosti s Komedijo pa ima Vizija meniha Alberta; v resnici so mnogi mislili, da je Dante tukaj našel obliko za svojo pesnitev. Počasi je vizija postala pesniška oblika, ki se je lahko rabila za katerikoli predmet, politični, filozofični in moralni.

Poleg tega pa se je Dante učil tudi pri Homerju, kajti tudi Odiseja pripoveduje, kako je šel Ulis k Peklu. Znano je, tudi, s kako vnmemo je Dante iskal Eneido, kjer je istotako opisano Enejevo potovanje v Elizij. Mogoče pa je, da je poznal tudi Platonov in Plutarhov opis Averna. Sicer je pa vseeno, koliko te vizionarne literature je Dante poznal in čital, gotovo je le eno, da si je izbral za obliko pripovedovanja vizijo, ki je takrat najbolj vlekla in je bila ljudski duši najzanimivejša.

Kratka vsebina Komedije je ta-le: Dante se je izgubil v temnem gozdu. Po dolgem trudu se mu posreči, da najde pot in pride do podnožja griča, čigar vrh obseva solnčni žarki. Poizkuša, da bi prišel

tja gori, a tri zveri (tigra, lev in volkulja) mu zastavijo pot. Ne more dalje in se vrne v gozd. Tu se mu prikaže Virgil, ki mu razloži zlobno naravo volkulje in ga povabi, naj gre z njim po večnem kraju, če hoče, da se reši. Dante se odloči in gre za Virgilom, vendar ima pomisleke, češ, da njegove moči niso zadostne za tako pot. Tedaj pa mu voditelj Virgil pripoveduje, kako je prišlo do tega, da ga je poiskal v temnem gozdu. Virgil je bil v predpeklju. K njemu je prišla Beatrice in mu povedala, da jo pošilja k njemu sv. Lucija po naročilu Marijinem. Naj gre torej v gozd in poišče Danteja, ker se je izgubil. Ta pripoved dá Danteju poguma. Odloči se in stopi z Virgilom v Peklo.

Pri vseh pesnikih XIII. stoletja se vidi jasna tendenca, zagrinjati se v alegorično obliko traktate znanstvenih, filozofičnih in moralnih doktrin. Tudi Dantejeva Komedija odgovarja intelektualnim in poetičnim navadam stoletja. V resnici predstavlja Dante v pesnitvi, katere protagonist je sicer on sam, s strastni vklejenega človeka v splošnem. Temni gozd je moralni in politični neredit, oziroma mizerno duševno stanje, v katerem se nahaja človek, ako ga ne vodi več razum = Virgil. Grič je popolno nasprotje gozda in simbolizira moralni in civilni red, oziroma srečo. One tri zveri so tri strasti: nasladnost, prevzetnost in lakomnost, oziroma goljufija, nasilnost in nezdržnost.

Virgil predstavlja moralno filozofijo, odnosno razum, Beatrice zastopa višji razum, oziroma teologijo. Lucijo si razlagajo kot posvečujočo milost oziroma pravičnost. Vljudna gospa, t. j. Devica Marija, pa je božje usmiljenje. Temeljna misel Dantejeve pesnitve je torej, pokazati, da človek more in mora s pomočjo filozofije doumeti na sebi učinek greha in se lahko povzpne, če se očisti, s pomočjo teologije do intuicije nebeške sreče. Z drugimi besedami: Greh človeka ponižuje, ga dela nesrečnega in malovrednega, krepost ga pa dviga v nebeško veselje. In zato je namen te alegorije, kakor pravi Dante sam, rešiti ljudi iz mizernega stanja in jih peljati do sreče.

Pesnitev ima torej bistveno religiozno-moralen namen. Če je tudi politični element v pesnitvi precej na široko razpreden, prihaja to od mističnih in sholastičnih idej, s katerimi je bil Dante ves prepojen. Po teh idejah pa je bila morala v nerazdružljivi zvezi z religijo in politične institucije so izhajale direktno od Boga.

Toda četudi religiozni, moralni in politični elementi tvorijo filozofičnoalegorični temelj pesnitve, je vendar pesnitev ostala nepozabljena samo radi artističnega momenta. S čudovito geometrično spretnostjo in nedosegljivo harmonijo je znal zasnovati in sezidati vsa tri posmrtna kraljestva. S pravo zgodovinsko in filozofsko globokoumnostjo se je doteknil vseh vprašanj, ki so takrat razgrevale glave mislecev. Znal je delo ogreti tudi z ljubeznijo do domovine in s svobodo duha, a na umetniško obliko ni nikoli pozabil. Na svojem potovanju sreča celo vrsto ljudi, s katerimi se pogovarja in ki jih slika z nedosegljivo spretnostjo. Vse te osebe vidimo kakor žive pred seboj, pa naj čitamo žalostno storijo Franceske da Rimini, razmišljamo politično strast Farinatovo, ali slišimo o neizrekljivi bolečini grofa Ugolina.

V teh vrstah oživi ves srednji vek pred nami. Vsa meglena zgodovina, vse fantastične legende, srednjeveška verovanja, politični boji z vsemi grozotami in strastmi, pa tudi mistična njegova čaroba in nežnost, kratkomalo ves srednji vek je odprt pred nami kakor panorama.

In oblika te neskončne epopeje je vizija, kajti samo vizija je v srednjeveškem misticizmu mogla biti primerna za ta predmet.

Dejanje pesnitve (potovanje) traja devet dni. Začne se v noči med Velikim petkom in Veliko soboto (24. in 25. marca) l. 1300. in traja do oktave po Veliki noči. Pisana je Komedija v tercinih in je razdeljena v tri dele (Inferno, Purgatorio in Paradiso), izmed katerih ima Inferno štiriinideset spevov. Začel je Dante Komedijo šele v pregnanstvu, izdelal pa jo je v letih 1314.—1320., torej v zadnjih letih svojega življenja. Komedijo so začeli razlagati že v tretjem desetletju 14. stoletja, med prvimi komentarji je bil tudi Boccaccio. Se danes se pesnitev redno vsak četrtlet javno komentira v dvorani Or San Michele poleg trga Vittorino Emanuele. Učenjaki iz vseh krajev Italije prihajajo predavati v to dvorano, ki je posvečena izključno Danteju. Od 15. stoletja do danes je izšlo nad štiristo izdaj, mnogo imitacij in nebroj prestav. Pri nas bo prof. Debevec v kratkem dovršil prestavo cele Komedije, pesnik Oton Zupančič je prevzel peti spev Pekla s krasno epizodo Franceske da Rimini, ki izide v dr. Resovi knjigi.

To je vnanji obris Dantejevega življenja in dela. Kakor majčkana kristalna

svetovna obla stoji to življenje in delo pred nami. To je mikrokosmos v trdnem, nerazdružljivem sestavu tercin. Nobenega verza ni, ki bi ga mogli brez škode izpušiti. Majčkeno je to delo v primeri s kolosalnimi hribi Shakespearjevih in Goethejevih knjig. In vendar je v Komediji izpolnjen ideal pesništva: večna slika človeške duše in ljudi one dobe.

Za svoje sodobnike Dante gotovo ni bil to, kar je za nas, saj tudi Shakespeare ni bil za ljudi šestnajstega stoletja naš Shakespeare. Za Florentince je bil pač Dante Alighieri, doma pri Petrovih vratih v Florenci, učenjak, o katerem so vedeli, da piše lepe pesmi, saj je tudi Shakespeare, sin nekega rokovičarja iz Stratforda, pisal drame in bil obenem igralec. Toda o Dantejevi veličini, o njegovi vse preustvarjajoči poeziji niso slutili ničesar. Hodil je med njimi, a ga niso poznali. Isto se ponavlja tudi še dandanes. Zelo umestno je Brandes naslikal ta pojav, ko pravi: Če je človek za dvajset korakov pred svojo dobo, mu ljudje slede in ga častijo kot voditelja, če pa je za tisoč korakov pred njo, ga ljudje sploh ne vidijo več; šele dolgo pozneje ga zopet iščejo in se ravnajo po njegovih sledeh.

Vse to, kar pripoveduje o Danteju njegova preprosta biografija, je zelo malo ali nič. Izkonstruirati bi se dalo (mogoče se bo res tudi) še mnogo letnic in suhoparnih dejstev, a to še ni biografija. Emerson je menil o Shakespearju, da o njem malo vemo, a ga zelo dobro poznamo. Mogoče bi veljalo to tudi o Danteju. Kajti če zasledujemo življenje posebnega, kot je Dante, ne delamo tega radi krajev, kjer je živel, radi ljudi, s katerimi je občeval, radi ženske, ki jo je poročil, pred očmi imamo nekaj drugega. Vedeti hočemo, kakšen je bil človek, ki se skriva za dati in dejstvi, kakšna je bila duša, ki se odgrinja v njegovih spisih. In ker pravi pesnik izraža to, kar čuti, in more izraziti le to, kar je v resnici psihično doživel, in ker zna vsak predstavljati svet le tako, kakor ga sam vidi, zato se ne razodeva pesnikova notranjost v nobeni stvari tako močno, kakor v tem, kar je napisal.

Shakespeare je posebej objektivnost, Goethe je subjektivnejši brez dvoma, Dante pa je iz sebe samega ustvaril subjektivnega junaka svojih del: ta Dante, ki hodi po Peklu, skozi vice in Paradiž, to ni figura, to je Dante Alighieri sam, isti Dante, ki je ljubil tudi Beatrice. Federn pravi, da so vsa njegova dela »Pesnitev in resnica« njegovega življenja. Zato pa je v vsaki Dantejevi besedi toliko življenja, toliko zanimivosti. Govori o sebi v prvi osebi, napram vsakemu vprašanju, vsaki osebnosti, vsakemu dogodku zavzame svoje stališče. Zato je za svoj čas neverjetno modern in aktualen, kajti ne imenuje le sam sebe, imenuje po imenu tudi vse svoje znanke. Bralci so slišali, o čem je govoril njih sorodnik v peklenem ognju, kaj dela njih sestra v paradižu. Ravno zato pa Dantejevo stoletje spoznavamo najlažje potom Danteja. Toliko nam je pesnik povedal o njem — a čas nam ni povedal o njem skoraj nič. Samo v eno dušo iz onih davnih dni še lahko gledamo — v dušo Dantejevo.

Samo eno delo je, ki se da primerjati z Dantejevo Komedijo, to je Goethejev Faust. Ne samo, da sta obe pesnitvi pesništvo o človeštvu, v katerih se obravnava vprašanje o človeku in njegovem namenu, v katerih potujemo »od neba skozi svet peklo« in potem zopet nazaj, tako da si prav lahko ogledamo v podobni in simbolu vse kroge našega življenja, bistveno enaka sta si Faust in Komedija po svoji subjektiviteti in aktualnosti. Pesnitvi ne pripovedujeta (kakor Mesijada in Izgubljeni raj) zgodbe o stvarjenju sveta, prvem grehu in trpljenju Kristusovem, ne opevata stvari iz daljnopreteklega časa, Dante in Goethe stojita v sedanjosti in odpirata na levo in desno vrata na oni svet, prodirata steno naše ozke sobe in nam kažeta mistična kraljestva, po katerih hodimo dan na dan, Faust je popolnoma modern človek, idealni tip modernega človeka, Melistofel je skrajno modern hudič in v vseh prizorih se odigrava moderno življenje, življenje Goethejeve dobe.

Isto velja o Danteju glede njegove dobe. Dante ne poje pesmi o strahotah pekla, ne poje himne paradižu, ampak sam je prišel 25. marca 1300, ko je bil star ravno petindevet let, pred vrata izgubljenih ljudi in je potoval cel Veliki teden po kraljestvih mrtvih. Sam pripoveduje tako nazorno, kakor je sploh mogoče, vse, kar je sam videl. Radi tega je pesnitev naravnost strašno živahna. Ni torej čudno, da so ženske v Ravenni, ko so ga srečavale, kazale s prstom nanj, govoreč: »Vedi tu quello che va per l'Inferno e torna quando gli pare e piace, e ci porta le notizie della gente di là?« — In druga je odgovorila naivno: »Davvero che dev'esser vero: non lo vedi com'ha la barba crespa e il carnato bruno per il caldo e il fumo che c'è laggiù.«

A še druga poteza je, ki Danteja

označuje kot posebnega med vsemi evropskim pesniki do njegovega časa. Rekli smo že, da so se vizije o kraljestvih onkraj groba. Gotovo je, da je vplivala nanj Virgilova Eneida, tudi Odiseja mogoče. Krščanskih vizij je bilo vse polno, toda te vizije so bile le poučne, strahotne podobe brez poetične vrednosti in se zde poleg Dantejeve Komedije kakor marionetne igre poleg Goethejevih dram. A Dante jih ni prekosil samo v umetniškem oziru. Dal je nekaj čisto novega. Zavozil je na pot, kjer nihče prej ni vozil.

Dante je zrastle iz dobe, v kateri sta prevladovali dve vrsti poezije: viteški epos in petje o ljubezni. Vplivalo je nani posebno zadnje in religiozna poezija, a vpoštev prihaja tu predvsem epopeja. Če vzamemo tudi najglobokomnejšega izmed epov, Parsivala, najdemo sicer v njem mnogo dušnega poznanja, dosti mistično-religioznih idej, a to je le vnanje, površansko.

Dante je tudi tu zapustil prejšnjo pot in je prebil steno. Projiciral je naše življenje na desno in levo v metafiziko. Njegov epos je nekaj čisto drugega kot so drugi. Dante ne pripoveduje nikakih viteških in ljubezenskih romanov. Ne opisuje mladih junakov in njihovih pustolovščin, njih krivde in končne poroke s to ali ono kraljično iz te ali one devete dežele — Dante stoji sredi realnega sveta, gleda navzgor in navzdol, vase in krog sebe, opazuje dogodke v svoji duši in v duši drugih ljudi, motri historične prevrate svoje dobe. Alighieri ni pripovedoval zgodovine, ki se odigrava na tem svetu, ampak ves neznanjski in dejanski svet je jel krožiti krog njega in se je začel uravnati v kroge, in iz tega sveta je Dante sezidal ono katedralo, katere kripta vodi do najtemnejših in najstrašnejših globin človeške duše, v mlakužo popolne zavženosti — od tam pa vstaja od stopnje do stopnje po lestvah in spiralah do najvišje nebeske glorijske in Boga polne ekstaze, katere je zmožna človeška duša. Vse to mistično potovanje je pot, po kateri hodi človeška duša preko skušnjav, pokore in očiščenja do miru in blaženosti ter se dvigne do spoznanja Boga, s katerim se združuje.

Po pravici je torej Dante imenoval Komedijo »sveto pesem, kjer sta sodelovala nebo in zemlja«.

Akcija Stojana Protića.

Belgrad, 13. sept. Današnja »Tribuna« piše o akciji Stojana Protića in pravi, da so vesti, ki govore o zopetnem nastopu Stojana Protića v javnosti, med seboj v kontradiktornem nasprotju. Gotovo je, da bo Protić prišel odslej izdajati list pod imenom »Radikal«, katerega urednik bo dr. Momčilo Ivanič. Proglas svojim pristajšem je Protić že dogotovil. Politični krogi se zelo zanimajo za ta proglas. Kakor se zdi, Protić doslej še ni sklenil nobenega sporazuma z opozicijskim blokom in je dosedaj imel z njim samo informativne razgovore. To znači, da bo deloval neodvisno od opozicije. Obstaja vprašanje, ali bo Protić aktivno deloval v parlamentu ali ne. Meseca oktobra bo odšel Protić na agitacijsko potovanje po Srbiji in Vojvodini, kjer bo prirejal zborovanja in konferiral s svojimi prijatelji.

Nov poslovnik za skupščino.

Belgrad, 13. sept. Minister za konstituanto je izdelal zakonski načrt za poslovnik za narodno skupščino in ga odposlal odboru, ki ga bo preučil tega tedna. Načrt poslovnika predvideva v glavnem in splošnem ista določila, kakor poslovnik za konstituanto, ki je bil sprejet pozneje tudi za zakonodajno skupščino.

Novo hujskanje na vojsko.

Belgrad, 13. septembra. Presbiero poroča iz Aten: »Proteusa« poroča iz Carigrada, da se govori v tamošnjih diplomatskih krogih da bodo pogajanja med Rusijo, Bolgarijo in Turško glede skupne akcije na Balkanu in na vzhodu kmalu končana. List ugotavlja, da je že določen načrt, da navalijo boljševiška vojska na rumunsko mejo, Bolgarija in Turčija pa napadeta Grčijo in Jugoslavijo v Traciji in Macedoniji. Misli se, da se bo ta načrt kmalu izvedel.

Maksimalne cene za živila.

Belgrad, 13. septembra. Te dni bosta konferirala predsednik odbora za pobijanje draginje in pomočnik ministra za socialno politiko o tem, kako bi se takoj uredile maksimalne cene za najnavadnejša živila.

Zastoj dela v pečujskem premogovniku.

Belgrad, 13. septembra. Po poročilih iz Pečuha so začele Horthyjeve oblasti internirati tamošnje rudarje. Da bi zakrile množične deportacije, prepeljavajo madžarske oblasti rudarje v plombiranih

vozovih v Budimpešto. Obstaja tudi nevarnost, da bo pečujski premogovnik v kratkem prenehal delovati radi nedostatka delavskih moči. Na ta način bi nam Madžarska ne mogla dobavljati v trianonski pogodbi določenih količin premoga. Vlada je ukrenila vse potrebno, da si zagotovi dovoz premoga iz Pečuha.

Ameriški poslanik pri Pašću.

Belgrad, 13. septembra. Včeraj je sprejel min. predsednik Pašić ameriškega poslanika, ki se je vrnil iz dopusta. — Predmet razgovora: posojilo.

Vprašanje Zapadne Ogrske.

MAZARI IZPRAZNILI CONO A.

Budimpešta, 12. septembra. Mažarske čete so izpraznile cono A. Mažarsko orožništvo, ki je za par ur vkorakalo v občino cono A, se je odpoklicalo v cono B.

Dunaj, 13. septembra. Kakor poročajo listi, je bilo od 49 oseb, ki jih je okrožno sodišče v Dunajskem Novem mestu radi vohunstva, veleizdaje, ropu in poizkušene umora izročilo dunajskemu sodišču, 30 izpuščenih iz zaporov in oddanih policiji, kjer bodo najberž ostali internirani do nadaljnjega. Med onimi, ki ostanejo še nadalje zaprti pri dunajskem deželnem sodišču, se nahaja tudi mažarski agitator dr. Egam, ki je v preiskavi kot kolovodja radi poskušene umora. Zaslišavanje obdolžencev bo danes končano. Dunajsko višje deželno sodišče bo za kazensko postopanje delegiralo kako drugo sodišče. Kakor poročajo listi, se že organizirajo sodišča na Burškem. Sedež burškega deželnega sodišča bo menda Šopronj ter je za njegovega voditelja izbran bivši predsednik okrožnega sodišča v Celju dr. Kozian.

Važen preokret v aferi g. Peska.

Afera g. Peska, kateremu so očitali gospodje demokratije okoli »Jutra« različna nemoralna dejanja, ki spadajo pod § 129 kazenskega zakona, je stopila popolnoma nepričakovano v nov stadij, ki meče na celo zadevo popolnoma drugačno, za demokratsko gospodo silno neprijetno luč.

Po naših najnovejših poročilih pri celi zadevi sploh ne gre za g. Antona Peska, izvoljenega ljubljanskega župana, ampak za neko popolnoma drugo osebo, namreč za Josipa Peska, nekdanjega učitelja klavirja in plesa v Gradcu, ki je slučajno tam nekje v bližini doma kakor g. Anton Pesek. Ta »Doppelgänger« g. Antona Peska je bil res leta 1907, obsojen v Gradcu zaradi deliktov, ki jih očitajo gospodje demokratije g. Antonu Pesku, in zaradi tega je ta dični gospod Josip Pesek tudi pobegnil o pravem času v Ameriko. Zena tega Josipa Peska pa živi nekje v bližini Ptujja in ni neznana g. dr. Pirkmayerju, okrajnemu glavarju v Ptujju, ki je v cel preiskavo proti g. Antonu Pesku, kakor nam zatrjuje naš izveščitelj, ker g. okrajni glavar čisto poseča to rodovino. Njemu je torej moralo biti dobro znano, kako stvar stoji, in vendar se ni čutil primoranega vsaj zaupno opozoriti pristojnih višjih oblasti na dejstva, ki jih je on privatno čisto lahko dognal in ugotovil, kaj je na njih. Danes stoji stvar po naših poročilih tako, da je sodni akt iz Gradca o Josipu Pesku, neznane bivališča, v sigurnih rokah v Ljubljani, in ugotovljeno je, da g. Anton Pesek ni bil l. 1907 sploh nikdar v Gradcu.

Kako se bo ta afeta nadalje razvijala, bo slovensko javnost zelo zanimalo, ker je pričakovati, da bo iz te deloma osebne afere nastala cela »cause celebre« za slovensko lokalno politiko in za politične mahinacije g. dr. Zerjaya, roj. Kuhndinga. Od g. pokrajinskega namestnika pa odločno zahtevamo, da se bo zavzel za odgoditev volitve ljubljanskega župana vsaj tako dolgo, dokler se ta afeta ne razčisti. Včeraj je namreč g. dr. Zarnik sporočil starostnemu predsedniku g. Jegliču po naročilu g. pokrajinskega namestnika, naj se nemudoma izvrši volitev ljubljanskega župana. To nenadno silno naglico si razlagamo iz dejstva, da je moralo priti demokratijski gospodi že nekaj jako neprijetnega na ušesa, sicer se ne bi tako podvžali z volitvijo ljubljanskega župana!

Ker je sedaj nastopil preko noči velik preokret v celi aferi, zahtevata dostojnost in pravičnost, da se počaka z županske volitve do konca razčiščenja od demokratov vzprijazene afere. Naj pride zdaj razčiščenje, ki ga je zahtevala demokratska gospoda sama!

Politične novice.

+ Nova centralna uprava, kakor si jo zamislija sedanja vlada in kakor je predložena zakonodajnemu odboru, je zelo zanimiva. Razen 12 ministrov se nam obeta še 12 državnih podtajnikov, da bi si naša država to institucijo lahko prihranila, ker

ni videti nobenega tehtnega razloga, da bi ministri sami ne vodili svojega resorta. To tembolj, ker mislijo te državne podtajnike po vsej priliki vzeti iz politikov, katerim se bo njihovo podtajnikovanje štelo, kakor če bi ta čas prebili v državni službi. Ampak se bolj je presenetljivo, da bo vsak minister imel še posebej svoj osebni kabinet, kateri bo vodil osebne in politične (!) zadeve, kojea čani ne bodo uradniki in bodo odgovorni samo svojemu ministru, oziroma ministrskemu svetu. Torej poleg 12 ministrov še 12 ministrskih kabinetov s parlamentu neodgovornimi politiki na čelu, da bi bilo imeli zelo važne politične posle (a la afera Pesek) — to je prava čarovniška kuhinja s tajnostnimi šefi, ki bodo delali najvišjo politiko. Consiglio dei dieci v starih Benetkah je prava igrača nasproti temu. Potem pa je še 12 vrhovnih načelnikov v vsakem ministrstvu, ki bodo nadzorovali delo vseh odsekov, sicer iako potrebna naprava, ki pa se bo težko skladala z načelniki osebnih kabinetov. En ministrski kabinet, 12 ministrov, 12 podtajnikov, 12 šefov osebnih kabinetov z 12 kabinetni in 12 vrhovnih načelnikov, to je nekaj preveč za naš budžet, ki ima že danes 4 milijarde deficita, ako vojni minister ne odstopi od svojih zahtev p o večjem kreditu. Mi bi imeli vse to za šalo, da ni napovedal te »reform« sam presbiero.

+ »Klerikalci se cepijo.« Pod tem naslovom piše belgrajska »Pravda« od 12. septembra: »Klerikalni stranki preti resen razdvoj. Mlajši klerikalci — opozicijski — smatrajo, da bodo stranko okrepili, če ostanejo v opoziciji in delajo med narodom proti vladi. Oni gredo v svojih govorih tako daleč, da so postali še hujši socialisti kakor pravi socialisti, dočim smatra dr. Koroščeva skupina, da more stranko okrepiti samo z vstopom v vlado. Zaradi tega nesporazuma se govori, da se bo klerikalna stranka razdvojila na krščanske socialiste in prave klerikalce.« — »Pravda« ima na vsak način v Ljubljani izbornega poročevalca!

+ Samooobsodba. Demokratska zagrebška »Riječ« od 12. t. m. piše na uvodnem mestu glede vzrokov padanja naše valute med drugim: »O naši državi se širijo iz (državi) sovražnih virov najneverjetnejše vesti. Glasom teh vesti izgleda, da se nahaja naša država konstantno v stanju revolucije, da je boljševidem silno močan, da so atentati na dnevnem redu itd.« — Ugotavljamo, da spadajo med »(državi) sovražne vire« v prvi vrsti ravno demokratski listi, na čelu jim »Riječ«, »Slov. Narod«, »Jutro« itd., ki ki so vsako malenkost razkričali za silno »državno afero«, iskali atentate tam, kjer jih ni bilo in tako kljub našim pravočasnim svarilom silno škodovali ugledu naše države v inostranstvu. Sedaj pa, ko čutijo, kakšne zle posledice rodeva njihova »patriotično-državotvorna« kampanja, bodo čisto gotovo poskušali odgovornost za svoje grehe naprtiti — klerikalcem! Jutri bomo gotovo že čitali v kakšnem demokratskem listu v tem smislu napisan članek.

Katoliški shod v Zagorju ob Savi.

V Zagorju ob Savi se vrši dne 24. in 25. t. m. katoliški shod za šmartensko in del moravske dekanije.

Dne 24. t. m. ob pol 3. uri popoldan so odsekovna zborovanja. Ta zborovanja so velikega pomena, dala nam bodo smernice za naše nadaljnje delovanje. Vsaka župnija naj se teh zborovanj po svojih zastopnikih gotovo udeleži. Župni uradi naj nemudoma vrnejo tozadevne vprašalne pole.

Dne 25. t. m. Točno ob 9. uri sprejmejo. Župani in občinski svetovanci, skupine, Jug. strok. zveze, Marijine družbe, Tretji red, Orli, Orlice in vse ostale organizacije iz sem spadajočih župnij naj se zberejo ob pol 9. uri s svojimi zastavami in znaki na trgu pred cerkvijo.

Po sprejedu pridiga in sv. maša na prostem. Darujejo jo prevzvišeni gosp. knezoškof ljubljanski. Nato slede zborovanja z javnimi govori. Po možnosti zvečer orlovska telovadba. Sodeluje dobro izveščba na Zagorska rudniška godba.

Torej dne 25. t. m. vsi v Zagorje, da se navdušimo za lepe krščanske ideale!

Dnevne novice.

— Prijateljem naše organizacije! V nedeljo dne 18. t. m. popoldne bo v Dobu pri Domžalah otvoritev Društvenega Doma. Ob 1. zbiralnice Orlovo in drugih gostov pri bistriskem mostu na Viru. Ob pol 2. uri odhod skozi Vir v Dob, kjer bo sprejem, nato cerkveno opravilo in blagoslov Doma, ob 3. uri javna telovadba, pri kateri nastopijo Orli, Orlice in naraščaj, nato prijateljski sestanek na Marinčkovem vrtu z godbo, petjem, bogatim srečelovom, turško kavarno itd. Pri celi prireditvi sodeluje občepriljubljena salezijanska godba iz Ljubljane. Narodne noše posebno dobrodošle! Vsi naši prijatelji najprisrčneje vab-

Za dvakratno objavo v tednu se računa 16 kron.)

Priporočajo se sledeče domače tvrdke:

(Za dvakratno objavo v tednu se računa 16 kron.)

BARVNI TRAKOVI, OGLJENI PAPIR.

Bar Fran, Ljubljana, Cankar. nabr. 3.

ČRKOSLIKAR.

Bricelj Franc, Šelenburgova ul. 6.

FOTOGRAFSKI ATELJE:

Grabjec Franjo, Miklošičeva c. 6.

KLEPARJI

Korn T., Poljanska cesta 8.

Remžgar & Smerkol, Flor. ul. 13.

IZDELOV. ČAJNEGA PECIVA.

T. Novotny, Opekarska cesta 26.

KNJIGARNE

Jugoslov. knjigarna, Pred škofijo.

KONFEKCIJSKE TRGOVINE

Olup Josip, Pod Trančo.

LEKARNE

«Pri Mariji Pomažaj», Reslj. c. 1.

MEHANIČNA DELAVNICA

za pisalne stroje.

Bar Fran, Ljubljana, Cankar. nabr. 3.

PARNA PEKARIJA

Jean Schreya nasl. Jakob Kav-
čič, Gradišče štev. 5.

PISALNI STROJI

Bar Fran, Ljubljana, Cankar. nabr. 5.

PREOBLEKOVALNICA KLOBUKOV za DAME in GOSPODE:

Barborič-Završan, Mestni trg 6—7.

RAZMNOŽEV. APARATI.

Bar Fran, Ljubljana, Cankar. nabr. 5.

SPEDICIJSKA PODJETJA

Uher F. & A., Šelenburgova ulica 4. (Tel. 117.)

Ranzinger R., Cesta na južno železnico št. 7—9.

SOBNO SLIKARSTVO

Košak Ivan, Bleiweisova cesta 15.

Zuran Martin, Mestni trg 12.

KLOBUKI in KONFEKCIJA:

Kunovar Ivan, Stari trg 10.

TOVARNA FURNIRJA,

žaga in trgovina z lesom, Podrečje, p. Domžale.

TRGOV. Z DEŽN. IN SOLNEN.

Mikuš L., Mestni trg 15.

URARSKA POPRAVILNA DELAVNICA.

Seliškar Ivan, Pot v Rožno dolino št. 10. (Ceno in točno.)

TRGOV. Z URAMI IN ZLATNINO

Černe Lud., Wollova ulica 3.

TRGOVINE Z ŽELEZNINO IN CEMENTOM.

Erjavec & Turk pri «zlati lopati».

Valvazorjev trg št. 7.

Sušnik Alojzij, Zaloška cesta 21.

ZALOGA CEMENTA IN CEM. IZDELKOV:

Cihlař Jos., Dunajska c. 67.

ZALOGA POHISTVA.

F. Fajdiga sin, Sv. Petra cesta 17.

ZALOGA VOLNENIH IN SVILENIH SIT.

Schuster Anton, Stritarjeva ul. 7.

Nagrobni spomeniki

grebnice, mavzoleji, marmorne plošče vseh barv za oprave in strojarje, luksuzni izdelki in dekoracije, kipi in portreti po fotografiji, cerkvena dela kot vsa stavbena dela.

Kamnoseška industrija ALOJZIJ VODNIK, Ljubljana.

Ustanovljeno leta 1860.

Prvo-vrstna lokomobila skoraj nova, ter mlatilni stroj

se ceno prodaja. O. Žužek, Ljubljana, Sodna ulica 11.

(Telefon interurb. 461.)

Ivan Zakotnik

mestni tesarski mojster, Ljubljana Dunajska cesta 46.

Telefon št. 379.

Vsakovrstna tesarska dela kakor: moderne lesene stavbe, ostrešja za palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike: stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje, itd.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

PARNA ŽAGA — TOVARNA FURNIRJA.

Papirna industrija

ANTON JANEŽIČ

V LJUBLJANI, Florijanska ulica 14.

Zaloga vseh vrst šolskih zvezkov.

Prvovrstno blago, najnižje cene!

„ORIENT“

družba z o. z. preje

Brata Eberlin Jančar & Co

Ljubljana, Miklošičeva c. 4.

nasproti hotela „Union“.

Lastni izdelki oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleva. Velika zaloga kemičnih in rudniških barv, barv za umetnike, raznovrstnih čopičev, vseh potrebščin za slikarje in pleskarje.

Potrebno in koristno je

da brez odloga potrdite sprejem denarja, ki Vam prihaja iz Amerike po našem posredovanju potom kr. poštno-čekovnega urada.

Pazite, da boste naznanili pošiljatelju **natančni znesek**, ki ste ga sprejeli, in dan, ko Vam je bil izplačan.

Radi mnogih pritožb ameriških rojakov o nesprejemu denarja v stari domovini in vsled nepotrebnega preiskovanja pri nas ter po poštah Vas to prosimo.

Enake pritožbe so se po strogi preiskavi dosedaj izkazale skoraj v vsakem slučaju kot neopravičene. Večkrat se dobe ljudje, ki posebno sorodnikom radi prikivajo sprejem poslanega denarja, češ, bo raje še poslal, ker bo mislil, da smo v potrebi. V resnici pa dosežejo nasprotno. Ko se po oficijelni preiskavi pošiljatelj prepriča, da je bil denar pravilno izplačan, izgubi spoštovanje in zaupanje ter mnogokrat dolgo traja, predno se odloči poslati zopet kak denar.

Konečno se obračamo še na one rojake in rojakinje, ki vsled malomarnega poslovanja nekaterih posredovalcev čakajo po več mesecev na poslani denar, da priporočajo svojim sorodnikom v Ameriki pošiljati denar potom naše banke.

Točna postrežba — to je vedno bilo in bo ostalo naše geslo.

FRANK SAKSER STATE BANK

82 Cortlandt Street New York, N. Y.

VEDNO VELIKA IZBIRA VSEH VRST bombaza, sukanca, kvačkanca, nogavic ZA DAME IN GOSPODE TER galanterije — NA DEBELO. KARL PRELOG — Ljubljana, Sv. Jakoba nabrežje 11. 2862.

H. SELJAK

zastopstvo v Ljubljani

Tovarna BRATRI UTITZOVE

LJUBLJANA — PRAHA.

Prva češka tvornica za mobilije in knjigoveze. — Vrhno usnje vseh vrst.

HAČA GAMAŠE

in drugi usnjeni izdelki. Velika zaloga čevljev.

Karlovka cesta št. 2. Prešernova ulica 52.

Svečarna

I. Kopač in drugi

Ljubljana, Celovška cesta 90.

priporoča preč. cerkv. oskrbništvom, gg trgovcem in slavnemu občinstvu:

čebelnovoščene sveče in zvitke, namizne sveče »GLORIA« v vseh velikostih,

pravo kadilo,

ogljje za kadilnice

itd. po najnižjih cenah.

Razglednice

o pogrebu Njegovega Veličanstva

KRALJA PETRA I.

ima v zalogi

Oroslav Čertalič, trgovec Sv. Petra c. 33.

Karlovka c. 30. Ljubljana.

Trgovci znaten popust.

Naročajte in širite „Slovenca“!

AND. ČERNE

stavbno podjetje

LJUBLJANA, Linhartova ul. 9 - Sv. Petra cesta 23.

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela najceneje in najsolidneje. Izgotavlja načrte od najpreprostejših do najbogatejših izvrše. Prospekti na razpolago.

Razpošiljalna SCHWAB & BIZJAK LJUBLJANA, Dvorni trg 3.

Špeciialna zaloga angleškega sukna, dežnih plaščev in vseh krojaških potrebščin. Promenadne, modne in športne obleke, površniki, raglani itd., itd. Konfekcija za gospode in dečke ter moderna izdelava oblek po meri v lastnem modnem salonu po najnovejših krojih.

Solidne cene!

Soliden izdelek!

Zunanja naročila se izvršujejo točno po poštne povzetju! — Zahtevajte vzorce!

Zadružna Gospodarska banka d. d.

Ljubljana, Dunajska cesta štev. 38/I

(začasno v prostorih Zadružne zveze).

Telefon št. 21.

Podružnice: DJAKOVO, MARIBOR, SARAJEVO, SOMBOR, SPLIT, ŠIBENIK.

Ekspozitura: BLEJ. — Interesna skupnost s: Sveopćo Zanatlijsko banko d. d.

v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Drž. razr. loterije.